

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Факультет політичних наук

Кафедра соціології та політології

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МЕГАТРЕНДИ СУЧАСНОГО СОЦІУМУ

Спеціальність 052 «Політологія»

Спеціальність 061 «Журналістика»

Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Спеціальність 032 «Історія та археологія»

Спеціальність 014.03 «Середня освіта (Історія та громадянське суспільство)»

Розробник

Артур ФЕСЕНКО

В.о. завідувача кафедри розробника

Тетяна ЛУШАГІНА

В.о. завідувача кафедри спеціальності
052 Політологія

Тетяна ЛУШАГІНА

В.о. завідувача кафедри спеціальності
061 Журналістика

Тетяна СИДОРЕНКО

Завідувач кафедри спеціальності
291 Міжнародні відносини, суспільні
комунікації та регіональні студії

Олександр ШЕВЧУК

Завідувач кафедри спеціальності
032 Історія та археологія

Ірина МІРОНОВА

Завідувач кафедри спеціальності
014.03 Середня освіта (Історія та
громадянське суспільство)

Ірина МІРОНОВА

Гарант освітньої програми «Політологія»

Наталія ГРОМАДСЬКА

Гарант освітньої програми «Журналістика»

Тетяна МОНАХОВА

Гарант освітньої програми «Міжнародні
відносини, переклад у міжнародних
комунікаціях»

Олександр ТРИГУБ

Гарант освітньої програми «Історія та
археологія»

Юрій КОТЛЯР

Гарант освітньої програми «Історія та
громадянська освіта. Правознавство»

Інна ПІДБЕРЕЗНИХ

Декан факультету політичних наук

Анастасія ХМЕЛЬ

Т.в.о. директора ННПО

Катерина ЗУБ

Т.в.о. начальника НМВ

Сергій ШКІРЧАК

Миколаїв – 2024 рік

Розділ 1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника		Характеристика дисципліни	
Назва навчальної дисципліни		Мегатренди сучасного соціуму	
Галузь знань		05 «Соціальні та поведінкові науки»	
Спеціальність		052 «Політологія»	
Освітня програма		Політологія	
Галузь знань		06 «Журналістика»	
Спеціальність		061 «Журналістика»	
Освітня програма		Журналістика	
Галузь знань		29 «Міжнародні відносини»	
Спеціальність		291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»	
Освітня програма		Міжнародні відносини, переклад у міжнародних комунікаціях	
Галузь знань		03 «Гуманітарні науки»	
Спеціальність		032 «Історія та археологія»	
Освітня програма		Історія та археологія	
Галузь знань		01 «Освіта/Педагогіка»	
Спеціальність		014 «Середня освіта»	
Спеціалізація		014.03 «Середня освіта (Історія та громадянська освіта)»	
Освітня програма		Історія та громадянська освіта. Правознавство	
Рівень вищої освіти		Магістр	
Статус дисципліни		Вибіркова	
Курс навчання		5 курс	
Навчальний рік		2024-2025 н.р.	
Номер(и) семестрів (триместрів):		Денна форма	Заочна форма
		10	15-16
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин		3 кредити / 90 годин	
Структура курсу: – лекції – семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові) – годин самостійної роботи студентів		Денна форма	Заочна форма
		18	4
		18	6
		54	80
Відсоток аудиторного навантаження		40%	11%
Мова викладання		Українська	
Форма проміжного контролю (якщо є)		–	–
Форма підсумкового контролю		Залік	Залік

Розділ 2. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

2.1. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі

Мета навчальної дисципліни: формування базових уявлень студентів-магістрантів про основні виміри сучасного суспільства у глобальному та національному масштабі із відзначенням умов, рушійних сил, закономірностей, трендів розвитку.

Завдання навчальної дисципліни:

- Опанування студентами загальних засад міждисциплінарної теорії суспільно-історичного процесу;
- Засвоєння студентами базових знань в рамках модерних соціально-політичних теорій глобалістики, геополітики, комунікативістики, компаративістики;
- Розвиток у студентів системного мислення, спрямованого на пізнання сучасного соціуму у єдності його визначальних детермінант, процесів й трендів.

Розроблена програма відповідає освітнім програмам спеціальностей та зорієнтована на **формування компетентностей**:

052 Політологія		
Загальні компетентності	ЗК 04	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел
Фахові компетентності	ФК 03	Критичне осмислення проблем та принципів функціонування та закономірностей розвитку влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, гендерної політики, світової політики та політики окремих країн та регіонів
	ФК 06	Здатність використовувати широкий спектр концептів і методів для інтерпретації та аналізу політики на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні
291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії		
Загальні компетентності	ЗК 02	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями
	ЗК 11	Здатність визначати чинники впливу на перебіг суспільно-політичних і міжнародних явищ і процесів
Фахові компетентності	ФК 04	Здатність аналізувати глобальні процеси та їх вплив на міжнародні та суспільні відносини, політичні та суспільні системи
	ФК 06	Здатність використовувати для дослідження міжнародних відносин, суспільних комунікацій та для регіональних студій теоретичні та методологічні підходи політології, економічної та правової науки, міждисциплінарних досліджень
	ФК 09	Здатність виявляти та аналізувати особливості розвитку країн та регіонів, сучасних глобальних, регіональних та локальних процесів, та місця в них України
061 Журналістика		
Загальні компетентності	ЗК 06	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел
Фахові компетентності	ФК 02	Здатність оцінювати отримані знання з погляду можливості їх застосування у професійній діяльності
032 Історія та археологія		
Загальні компетентності	ЗК 10	Здатність до пошуку, обробки та аналізу інформації різних джерел
Фахові компетентності	ФК 02	Здатність здійснювати історичні й археологічні дослідження з визначеної тематики, в тому числі використовуючи

		методологічний інструментарій інших гуманітарних і соціальних наук
<i>014.03 Середня освіта (історія та громадянське суспільство)</i>		
Загальні компетентності	ЗК 1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу
Фахові компетентності	ФК 11	Вміти визначати та застосовувати теоретичні поняття, положення, концепції для аналізу й пояснень історичних фактів, явищ, процесів, використовувати комплекс наукових дефініцій для вирішення науково-практичних завдань
	ФК 12	Знати та розуміти наукові основи певної тематичної області, висувати гіпотези, вибудовувати моделі процесів і явищ української та всесвітньої історії, методології дослідження історичного процесу, правових понять, категорій і принципів у національному, європейському та світовому контекстах та вміти моделювати їх у зміст навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання, практично послуговуватись методами історичного та правового дослідження

2.2. Очікувані результати навчання

Вихідні компетенції студента. У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні:

а) знати:

- Макросоціологічну теорію соціальних змін та соціально-історичного процесу;
- Основні типології історичних та сучасних суспільств;
- Основні виміри та тренди розвитку сучасного соціуму у розрізі різних концепцій сучасного наукового дискурсу,
- Соціетальні проблеми та протиріччя сучасного світу.

б) уміти:

- Операціоналізувати / концептуалізувати базові поняття, що описують сучасний соціум та його мегатренди;
- Використовувати різні наукові концепції для пояснення феноменів й проблем сучасного світу, порівнюючи їх пізнавальний потенціал;
- Прогнозувати найближчі перспективи, екстраполюючи виявлені закономірності та рушійні сили розвитку;
- Уявляти місце й роль України у сучасних світових трендах.

Відповідно до освітніх програм очікувані **результати навчання** включають вміння:

<i>052 Політологія</i>	
ПРН 02	Застосовувати спеціалізовані концептуальні знання з політології, що включають сучасні наукові здобутки у сфері професійної діяльності або галузі знань і є основою для оригінального мислення та проведення досліджень, критичне осмислення проблем у галузі та на межі галузей знань
<i>291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії</i>	
ПРН 02	Критично осмислювати та аналізувати глобальні процеси та їх вплив на міжнародні відносини
<i>061 Журналістика</i>	
ПРН 06	Виконувати пошук, оброблення та аналіз інформації з різних джерел
ПРН 19	Оцінювати отримані знання з погляду можливості їх застосування у професійній діяльності

<i>032 Історія та археологія</i>	
ПРН 01	Аналізувати теоретичні та методологічні проблеми сучасної історичної науки, критично оцінювати стан проблеми та результати останніх досліджень
<i>014.03 Середня освіта (історія та громадянське суспільство)</i>	
ПРН 8	Здійснювати наукову критику поглядів дослідників минулого, вміти робити власні узагальнення щодо теоретичного і методичного рівня наукових праць з історії та правознавства

Розділ 3. Програма навчальної дисципліни

3.1. Денна форма

№	Теми	Лекції	Практичні (семінарські)	Самостійна робота
1	Світовий суспільно-історичний процес та його моделі	2	2	6
2	Типології суспільств: від історії до сучасності	2	2	6
3	Цивілізаційний підхід до суспільно- історичного процесу	2	2	6
4	Глобалізація та її геополітичний вимір	2	2	6
5	Міграційні процеси сучасного світу	2	2	6
6	Постіндустріальне та інформаційне суспільство сучасності	2	2	6
7	Масове суспільство та суспільство споживання	2	2	6
8	Політичні ідеології та культурні тренди постмодерну	2	2	6
9	Інформаційні та когнітивні війни	2	2	6
Всього за курсом		18	18	54

3.2. Заочна форма

№	Теми	Лекції	Практичні (семінарські)	Самостійна робота
1	Глобалізація та її геополітичний вимір	2	4	45
2	Сучасні суспільства: типи, ідеології, культура, конфлікти	2	2	35
Всього за курсом		4	6	80

Розділ 4. Зміст навчальної дисципліни

4.1. План лекцій

4.1.1. Денна форма

№	Кількість годин	Тема	Ключові питання, які розглядаються
Лекція 1	2	Світовий суспільно-історичний процес та його моделі	1. Соціальні процеси та соціальні зміни: загальна теорія 2. Теорія суспільно-історичного процесу та загальна періодизація світової історії 3. Марксистське бачення суспільно-історичного процесу 4. Нееволюціоністське бачення суспільно-історичного процесу
Лекція 2	2	Типології суспільств: від історії до сучасності	1. Типи суспільств у історії: соціологічні концепції 2. Традиційне та модерне / Аграрне та індустріальне суспільство, їх порівняльний аналіз 3. Капіталістичне суспільство: політекономічні та соціологічні концепції марксизму, М. Вебера, В. Зомбарта, Т. Веблена 4. Теорія модернізації: поняття, основні виміри, процеси та протиріччя
Лекція 3	2	Цивілізаційний підхід до суспільно-історичного процесу	1. Оперування поняттям «цивілізація». Класифікації цивілізацій 2. Цивілізаційний підхід до суспільно-історичного процесу: сутність та відмінні особливості 3. Класичні концепції циклів локальних цивілізацій: М. Данилевський, О. Шпенглер 4. Цивілізаційна модель історії А. Тойнбі та теорія пасіонарності Л. Гумільова 5. Типологія соціокультурних систем та соціокультурна динаміка П. Сорокіна
Лекція 4	2	Глобалізація та її геополітичний вимір	1. Глобалізація: базові уявлення та історичні періодизації 2. Структурні аспекти та наслідки глобалізації (1): економічний, політичний, соціальний 3. Структурні аспекти та наслідки глобалізації (2): культурний та етнокультурний, інформаційний, ідеологічний 4. Глобалізація і геополітика: теорії імперіалізму, гегемонії, залежного розвитку, світ-системи, мондіалізму 5. Ультраглобалізм та теорія «четвертої промислової революції» 6. Альтернативи глобалізації
Лекція 5	2	Міграційні процеси сучасного світу	1. Міграція, міграційні процеси та їх класифікації, міграційна поведінка 2. Причини та наслідки різних типів міграцій.

			Незаконна міграція та її проблематика 3. Міжнародна міграція: історія, сучасний стан в умовах глобалізації, тренди 4. Міграційна політика: сутність та складові
Лекція 6	2	Пост-індустріальне та інформаційне суспільство сучасності	1. Постіндустріальне суспільство / суспільство «третьої хвилі» 2. Інформаційне суспільство: основні теорії та еволюція уявлень 3. Соціальна структура та політична влада в постіндустріальному / інформаційному суспільстві 4. Цифрова революція та мережеве суспільство
Лекція 7	2	Масове суспільство та суспільство споживання	1. Теорія мас: соціально-філософський, соціологічний, соціально-психологічний виміри. Феномен масової людини 2. Масове суспільство та його теорії, процеси масовізації 3. Суспільство споживання як зріз масового суспільства
Лекція 8	2	Політичні ідеології та культурні тренди постмодерну	1. Теорія політичної ідеології 2. Еволюція політичних ідеологій класичної доби 3. Феномен постмодерну, його вплив на соціокультурні процеси 4. Ідейний вплив Франкфуртської школи на політичні та культурні процеси доби постмодерну
Лекція 9	2	Інформаційні / психологічні війни	1. Теорія пропаганди. Пропаганда під час війни 2. Психологічні / інформаційні війни та операції 3. Поняття когнітивної (сміслові) війни 4. Гібридна війна

4.1.2. Заочна форма

№	Кількість годин	Тема	Ключові питання, які розглядаються
Лекція 1	2	Глобалізація та її геополітичний вимір	1. Глобалізація та її історична ретроспектива 2. Появи та наслідки глобалізації у різних сферах суспільного життя 3. Міграційні процеси у глобальному світі 4. Геополітичний вимір глобалізації: світ-системний аналіз 5. Цивілізаційна парадигма світового процесу
Лекція 2	2	Сучасні суспільства: типи, ідеології, культура, конфлікти	1. Типології суспільств від історії до сучасності 2. Постіндустріальне та інформаційне суспільство 3. Масове суспільство та суспільство споживання 4. Політичні ідеології та культурні тренди сучасної доби 5. Сучасна війна в інформаційно-психологічному вимірі

4.2. План семінарських занять

4.2.1. Денна форма

№	Кількість годин	Тема	Ключові питання, які розглядаються
Семінар 1	2	Світовий суспільно-історичний процес та його моделі	1. Соціальні процеси, соціальні зміни: понятійний апарат, класифікації, фактори. Соціальний розвиток, соціальний прогрес, соціальна трансформація: оперування поняттями 2. Археологічні та історіографічні періодизації світової історії 3. Історичний розвиток та прогрес, їх трактування; П. Штомпка про «три великі бачення історії» 4. Класичні еволюціоністські теорії: О. Конт, Г. Спенсер, Л. Морган, Е. Дюркгейм, Л. Уорд 5. Марксистська формаційна теорія 6. Нееволюціоністські (технократичні) теорії: Л. Уайт, У. Ростоу, Г. та Дж. Ленські, Д. Белл, О. Тоффлер
Семінар 2	2	Типології суспільств: від історії до сучасності	1. Типології суспільств у класичній та сучасній соціології 2. Аграрне / традиційне суспільство: базова характеристика 3. Індустріальне / модерне суспільство: базова характеристика 4. Капіталістичне суспільство: політекономічні та соціологічні концепції марксизму, М. Вебера, В. Зомбарта, Т. Веблена 5. Теорія модернізації: поняття, основні виміри, процеси та протиріччя
Семінар 3	2	Цивілізаційний підхід до суспільно-історичного процесу	1. Оперування поняттям «цивілізація». Класифікації цивілізацій 2. Цивілізаційний підхід до суспільно-історичного процесу: сутність та відмінні особливості 3. Класичні концепції циклів локальних цивілізацій: М. Данилевський, О. Шпенглер 4. Цивілізаційна модель історії А. Тойнбі та теорія пасіонарності Л. Гумільова 5. Типологія соціокультурних систем та соціокультурна динаміка П. Сорокіна
Семінар 4	2	Глобалізація та її геополітичний вимір	1. Поняття та тлумачення глобалізації. Історія, історичні періодизації глобалізації 2. Структурні аспекти та наслідки глобалізації 3. Імперіалізм, його теорії та їх актуалізація за сучасних умов 4. Світ-системний аналіз. Неоколоніалізм та теорія залежності (залежного розвитку) 5. Геополітичні закономірності розвитку сучасного глобального світу та нового світового порядку: протистояння Захід – Схід, Північ – Південь. Світові гегемонії: історія і

			сучасність 6. Анти- та альтерглобалізм 7. Глобальні проблеми сучасності та засоби їх вирішення
Семінар 5	2	Міграційні процеси сучасного світу	1. Міграція, міграційні процеси та їх класифікації, міграційна поведінка 2. Причини та наслідки різних типів міграцій. Нелегальна міграція та її проблематика 3. Міжнародна міграція: історія, сучасний стан в умовах глобалізації, тренди 4. Україна у міжнародних міграційних процесах: еміграція, трудова та освітня міграція, біженці 5. Міграційна політика: сутність та складові. Міграційна політика в Україні
Семінар 6	2	Пост-індустріальне та інформаційне суспільство сучасності	1. Постіндустріальне суспільство / суспільство «третьої хвилі» 2. Інформаційне суспільство, мережеве суспільство 3. Соціальна структура та політична влада в постіндустріальному / інформаційному суспільстві 4. Освіта і культура в постіндустріальному / інформаційному суспільстві
Семінар 7	2	Масове суспільство та суспільство споживання	1. Теорія мас: соціально-філософський, соціологічний, соціально-психологічний виміри. Феномен масової людини 2. Масове суспільство та його теорії, процеси масовізації 3. Суспільство споживання як зріз масового суспільства
Семінар 8	2	Політичні ідеології та культурні тренди постмодерну	1. Теорія політичної ідеології 2. Сучасні ліві ідеології 3. Сучасні центристські ідеології 4. Сучасні праві ідеології 5. Феномен постмодерну, його політичні та культурні виміри 6. Ідейний вплив Франкфуртської школи на політичні та культурні процеси доби постмодерну
Семінар 9	2	Інформаційні / психологічні війни	1. Пропаганда та її застосування під час війни. Пропаганда під час I та II Світових воєн 2. Інформаційно-психологічна війна / операції. Понятійний апарат дискурсу: «психологічні» / «інформаційні» / «інформаційно-психологічні» / «сміслові» / «когнітивні» війни та операції, «промивання мізків». «Вікно Овертона» 3. Інформаційні / психологічні війни та операції наприкінці XX – у першій чверті XXI ст. Онлайн соціальні мережі як простір інформаційно-психологічних війн / операцій 4. «Гібридна війна»: сутність та приклади

4.2.2. Заочна форма

№	Кількість годин	Тема	Ключові питання, які розглядаються
Семінар 1	2	Глобалізація та глобальні проблеми людства	1. Поняття та тлумачення глобалізації. Історія, історичні періодизації глобалізації 2. Структурні аспекти та наслідки глобалізації (1): економічний, політичний, соціальний 3. Структурні аспекти та наслідки глобалізації (2): культурний та етнокультурний, інформаційний, ідеологічний 4. «Ультраглобалізм»: К. Шваб, теорія «четвертої промислової революції» та перспектива «великого перезавантаження» 5. Глобальні проблеми сучасності та засоби їх вирішення
Семінар 2	2	Геополітичні аспекти та альтернативи глобалізації	1. Імперіалізм, його теорії та їх актуалізація за сучасних умов 2. Світ-системний аналіз. Неоколоніалізм та теорія залежності (залежного розвитку) 3. Геополітичні закономірності глобального світу / світового порядку: протистояння Захід – Схід, Північ – Південь, загрози «ерозії суверенітету» національних держав 4. Світові гегемонії: історія і сучасність. Трансформація світового порядку: від біполярності та однополярності – до багатополарності 5. Антиглобалізм та альтерглобалізм
Семінар 3	2	Сучасні типи суспільств та війни	1. Постіндустріальне суспільство / суспільство «третьої хвилі» 2. Інформаційне суспільство, мережеве суспільство 3. Масове суспільство та його теорії, процеси масовізації 4. Суспільство споживання як зріз масового суспільства 5. Інформаційно-психологічна війна / операції. Онлайн соціальні мережі як простір інформаційно-психологічних війн / операцій 6. «Гібридна війна»: сутність та приклади

4.3. Завдання для самостійної роботи (ІНДЗ)

1. Аналітична робота на тему: «Інформаційно-психологічні війни: історія й сучасність»
Оформлюється як текстова аналітична робота із додатками у презентації Power Point.
2. Есе на обрану тему *

Вимоги до аналітичної роботи:

- Обсяг: не менше 15 стор. формату А4, Times New Roman 14, інтервал 1,5;
- Опрацювання наукової літератури та подання її списку, складеному з реально існуючих та доступних джерел (не менше 5 джерел: підручники, монографії, статті, електронні тематичні ресурси);

- Самостійність вступу, структурування матеріалу, висновків, коментарів, посилання на цитати, фактологічний матеріал;
- Охайне оформлення: титульна сторінка, вирівнювання тексту, пробіли, кегль, інтервал, абзаци, чистові аркуші тощо.

Вимоги до презентації-додатку до аналітичної роботи:

- Ілюстративний матеріал: фото, рисунки, скріншоти тощо;
- Обсяг не менше 10 слайдів;
- Охайне оформлення: пропорційне розташування матеріалів на сторінці, єдині стандарти візуалізації та вирівнювання тексту.

Вимоги до есе:

- Обсяг есе: не менше 7 стор. формату А4, Times New Roman 14, інтервал 1,5;
- Самостійність написання тексту есе;
- Логічне структурування тексту та наведення аргументів на користь обстоюваних думок.

Роботи, що здаються з недотриманням вказаних вимог, оцінюються по мінімуму або не оцінюються взагалі та повертаються на доопрацювання.

*** Темі есе (на вибір студента):**

1. Перспективи глобалізації у ХХІ ст.
2. Дискусія про «кінець історії» та «зіткнення цивілізацій» з позицій реалій сьогодення
3. Інформаційна та когнітивна війна як складова геополітичного протистояння
4. Теорія імперіалізму крізь призму сучасних геополітичних реалій
5. Україна у світлі цивілізаційного підходу та моделі «зіткнення цивілізацій»
6. Геополітичні наслідки сучасних міжнародних міграційних процесів
7. Тоталітаризм: історичний феномен чи сучасна загроза?
8. Японська та китайська моделі модернізації
9. Цифровий вимір інформаційного суспільства: переваги та загрози
10. «Мережеве суспільство» як нова соціальність
11. Історичні долі марксизму та його різновидів
12. Геополітика: наука чи ідеологія?
13. Сучасний консерватизм та його ідейні супротивники
14. Постіндустріальне суспільство, його сильні та слабкі сторони
15. Глобалізація або «вестернізація»?
16. Цінності сучасного лібералізму
17. Франкфуртська школа та рух «нові лівих»: чи можлива «революція маргіналів»?
18. Україна в світлі міграційних процесів і трендів сучасності
19. Геополітика у романі Дж. Оруелла «1984»
20. Європейські та американські праворадикали в контексті сучасних геополітичних процесів
21. Новітні мас-медіа: можливості, переваги та небезпеки
22. Теорія «демократичного транзиту» та «хвиль демократизації»: погляд з сьогодення

Розділ 5. Підсумковий контроль

Підсумковий контроль проводиться у відповідності з навчальним планом у формі семестрового заліку.

Залік з даної дисципліни має на меті перевірку знань студентів з теорії, виявлення навичок застосування отриманих знань при вирішенні практичних завдань, а також навичок самостійної роботи з навчальною і науковою літературою. Проходить в усній формі за білетами, що містять по 2 питання.

5.1. Питання для підготовки до заліку

1. Теорія соціальних змін та прогресу у соціології
2. Періодизації світового історичного процесу
3. Поняття та тлумачення глобалізації
4. Історія, історичні періодизації глобалізації
5. Структурні аспекти та наслідки глобалізації
6. Парадигма мондіалізму та її практичні втілення
7. Загрози національній державі в умовах глобалізації та сучасного світового порядку
8. Глобальні проблеми сучасності та засоби їх вирішення
9. Антиглобалізм як ідея; антиглобалістський рух та його учасники
10. Альтерглобалізм як проект у середовищі антиглобалістів
11. Соціологічні типології суспільств
12. Типи суспільств у історії і сучасності
13. Аграрне та індустріальне суспільство
14. Капіталістичне суспільство та його теорії
15. Постіндустріальне та інформаційне суспільство
16. Масове суспільство та суспільство споживання
17. Франкфуртська школа та її ідейно-політичний вплив
18. Модерн і постмодерн
19. Світ-системний бачення І. Валлерстайна
20. Імперіалізм, теорії імперіалізму та залежного розвитку
21. Колонізація та деколонізація. Країни «третього світу» в контексті геополітики
22. Гегемонія, її прояви в історії і сучасності. Теорія гегемонії П. Тейлора
23. Модернізація, теорії модернізації
24. Типи суспільств в історії та сучасності
25. Цивілізаційна парадигма світової історії та сучасності
26. Цивілізаційні теорії М. Данилевського, О. Шпенглера, П. Сорокіна
27. Цивілізаційна теорія А. Тойнбі та теорія зіткнення цивілізацій С. Хантингтона
28. Теорія цивілізаційної пасіонарності Л. Гумільова
29. Пропаганда та її застосування під час війни
30. Інформаційно-психологічна війна / операції
31. Міжнародна міграція: історія, сучасний стан в умовах глобалізації, тренди
32. Сучасна геополітична ситуація в світі
33. Теорія політичної ідеології
34. Основні політичні ідеології сучасності
35. Еволюція класичних політичних ідеологій

5.2. Зразок «нульового» варіанту залікового білету

ЗАЛІКОВИЙ БІЛЕТ № 0

Чорноморський національний університет ім. Петра Могили
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)
Галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальності 052 «Політологія»; 061 «Журналістика»

Навчальна дисципліна
МЕГАТРЕНДИ СУЧАСНОГО СОЦІУМУ

Білет № 0

1. Історичний розвиток та прогрес, їх трактування
2. Цивілізаційна теорія А. Тойнбі та теорія зіткнення цивілізацій С. Хантингтона

*Затверджено на засіданні кафедри соціології та політології. Протокол № ____ від « ____ »
20__ року.*

Завідувач кафедри

Тетяна ЛУШАГІНА

Екзаменатор

Артур ФЕСЕНКО

Розділ 6. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

6.1. Система оцінювання роботи студентів

У відповідності до Положення про систему рейтингової оцінки знань студентів при вивченні дисципліни застосовується наступна система оцінювання роботи студентів:

6.1.1. Денна форма навчання:

№	Вид контролю	Максимальна кількість балів	Термін виконання
1.	Опитування та доповіді на семінарських заняттях	9 x 5 = 45	Протягом семестру
2.	Аналітична робота	15	До сесії
3.	Есе	10	До сесії
4.	Залік	30	Заліково-іспитова сесія
	Всього	100	

6.1.2. Заочна форма навчання:

№	Вид контролю	Максимальна кількість балів	Термін виконання
1.	Опитування та доповіді на семінарських заняттях	3 x 10 = 30	Протягом триместру
2.	Аналітична робота	25	До сесії
3.	Есе	15	До сесії
4.	Залік	30	Заліково-іспитова сесія
	Всього	100	

6.2. Критерії оцінювання роботи студентів

1. Опитування на групових заняттях – форма контролю, яка дозволяє оцінити вміння студентів самостійно опрацьовувати матеріал та викладати його, відповідати на запитання викладача та колег. Максимальна оцінка за відповідь на семінарському занятті – 5 балів. Критеріями для оцінювання виступають:

Оцінка 5 балів ставиться у випадку:

- студент вільно володіє, визначеними програмою, знаннями й уміннями;
- правильно і в достатній кількості добирає необхідні для відповіді факти;
- висловлює власне ставлення до навчального матеріалу;
- відповідь чітка і завершена;
- мова добра.

Оцінка 4 бали ставиться у відповідності з попередніми вимогами, але:

- студент має незначні ускладнення при використанні визначених програмою знань і умінь;

- при доборі фактів припускається незначних помилок;
- власне ставлення студентом висловлюється, але в аргументації зустрічаються окремі неточності;
- мова добра.

Оцінка 2-3 бали ставиться в такому випадку:

- студент користується лише окремими знаннями й уміннями;
- порушує логіку викладу;
- відповідь недостатньо самостійна;
- аргументація слабка;
- є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу та висновках;
- мова спрощена.

Оцінка 0-1 бал ставиться в разі незнання більшої частини матеріалу, відсутності будь-якої логіки викладу, а саме:

- студент не володіє необхідними для здійснення завдання уміннями;
- не знає головного фактичного матеріалу.

2. Завдання для самостійної роботи (ІНДЗ).

Загальними критеріями оцінювання виступають:

- Повнота виконання вимог до пошукових та творчих робіт (*див. п. 4.3.*) – 50 % від підсумкової оцінки;
- Охайність оформлення – 25 % від підсумкової оцінки;
- Своєчасність виконання та подання на перевірку перед сесією («дедлайн») – 25 % від підсумкової оцінки.

Критерії оцінювання аналітичної роботи:

- 0 балів – робота не виконана.
- 5-9 балів – підбір матеріалу виконано неналежним чином й робота лише частково розкриває обрану тему, суттєво бракує інформаційного насичення та аналізу, не дотримана логіка викладу матеріалу.
- 10-14 балів – робота має зауваження щодо інформаційного насичення та логіки побудови матеріалу, а також до оформлення.
- 15 балів – робота змістовна, логічно структурована, повністю висвітлює обрану тему та належним чином оформлена.

Критерії оцінювання есе:

- 0 балів – робота не виконана.
- 5-6 балів – есе суттєво бракує аргументації самостійності, аргументації, висновків, робота належним чином не оформлена;
- 7-9 бали – есе має окремі зауваження щодо висновків та оформлення;
- 10 балів – есе самостійне, оригінальне, містить завершену систему аргументації та висновків, адекватно оформлене.

6.3. Загальна шкала оцінювання підсумків навчання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
67-74	D	задовільно	
60-66	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Примітка: оцінку «відмінно» (≥90 балів, A) заслуговує студент, який:

- всебічно, систематично й глибоко володіє матеріалом навчальної програми з дисципліни;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну та ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована навчальною програмою;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища й факти, виявляючи особистісну позицію.

оцінку «дуже добре» (82-89 балів, B) заслуговує студент, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмним матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмного матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки й розв'язування проблем професійного спрямування;
- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправляє, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу.

оцінку «добре» (75-81 балів, C) заслуговує студент, який:

- в цілому роботу виконав, але відповідає з певною кількістю помилок;
- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;
- опанував навчально-програмний матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою.

оцінку «задовільно» (67-74 балів, D) заслуговує студент, який:

- знає основний навчально-програмний матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;
- виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок;
- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;
- допускає помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку «достатньо» (60-66 балів, E) заслуговує студент, який:

- володіє основним навчально-програмним матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні вимоги;
- знання мають репродуктивний характер.

оцінку «незадовільно» (35-59 балів, FX) одержує студент, який:

- виявив суттєві прогалини в знаннях основного навчально-програмного матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінку «незадовільно» (<35 балів, F) одержує студент, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання й відтворення окремих фактів, або не володіє зовсім;
- не може продовжувати навчання без повторного вивчення даної дисципліни.

Розділ 7. Рекомендовані джерела інформації

1. Аблов А. Ф. Загальна соціологія. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 130 с.
2. Бауман З. Глобалізація. Наслідки для людини і суспільства : пер. з англ. І. Андрущенко ; за наук. ред. М. Винницького. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 109 с.
3. Бойко О. П. Глобалістика. Суми : Сумський державний університет, 2018. 79 с.
4. Глобальна економіка / О. В. Довгаль, У. Я. Андрусів, О. В. Ткаліч, О. С. Павленко. Івано-Франківськ : ФОП Супрун В. П., 2019. 262 с.
5. Єремєєва І. А. Теорія цивілізацій та міжнародні конфлікти. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. 144 с.
6. Кирилюк Ф. М. Новітня політологія. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 564 с.
7. Книш М., Котик Л. Глобальні проблеми людства. Львів : Простір-М, 2021. 130 с.
8. Курбан О. В. Сучасні інформаційні війни у мережевому он-лайн просторі. Київ : ВІКНУ, 2016. 286 с.
9. Найчук А. В., Ганаба С. О. Філософія історії. Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д. Г., 2020. 204 с.
10. Різун В. В. Маси. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2003. 118 с.
11. Соснін О. В. Воронкова В. Г., Постол О. Є. Сучасні міжнародні системи та глобальний розвиток (соціально-політичні, соціально-економічні, соціально-антропологічні виміри). Київ : Центр навчальної літератури, 2015. 556 с.
12. Соціальна філософія / В. О. Ананьїн, В. В. Горлинський, О. О. Пучков, О. В. Уваркіна ; за ред. В. О. Ананьїна. Київ : КПІ ім. Ігоря Сикорського, 2021. 299 с.
13. Таран В. О., Зотов В. М., Резанова Н. О. Соціальна філософія. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 272 с.
14. Штанько В. І., Бордюгова Т. Г. Інформаційне суспільство: соціально-філософські проблеми становлення. Харків : ХНУРЕ, 2012. 172 с.
15. Юрій М. Людина і світ. Київ : Дакор, 2006. 460 с.
16. Алексеєнко І. Світові цивілізації в історичній динаміці. *Політичний менеджмент*. 2004. № 3. С. 152–162. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/alekseenko_svitovi.pdf
17. Андрущенко Т. Типологія цивілізацій: класичний і модернізаційний підходи. *Освіта регіону*. 2012. № 1. URL : <https://social-science.uu.edu.ua/article/722>
18. Бадер А. В. Засоби та методи формування інформаційної складової збройного насилля. *Грані*. 2016. Том 19, № 11. С. 11–17. URL : <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/836>
19. Бакіров В. Зворотний бік цифрового суспільства – другий «бунт мас». Перечитуючи Ортегу-і-Гассета. *Дзеркало тижня*. 2021. 17 вересня. URL : <https://zn.ua/ukr/tech/zvorotnij-bik-tsifrovoho-suspilstva-druhij-bunt-mas-.html>
20. Білоусов О. С. Розвиток концепцій інформаційного суспільства: від формування теорії постіндустріалізму до сучасності. *Актуальні проблеми політики*. 2013. Вип. 49. С. 60–68. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/appol_2013_49_7
21. Бужимська К. О. Теорія модернізації: виникнення, розвиток, сучасний стан. *Вісник ЖДТУ*. 2008. № 2(44). С. 216–226. URL : <http://ven.ztu.edu.ua/article/view/95513>
22. Бурдяк О. Зростання ролі ТНК у міжнародних політичних відносинах в умовах глобалізації. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. 2013. Т. 25-26. С. 233–238. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ippss_2013_25-26_47
23. Вегеш І. М. Теорія масового суспільства в сучасній політичній науці. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Політологія. Соціологія. Філософія*. 2005. № 2. С. 56–75. URL : <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/17769>
24. Войтович Р. В. Глобальне масове суспільство як нова форма соціальної організації в сучасних глобалізаційних умовах. URL : https://shron1.chtyvo.org.ua/Voitovych_Radmila/Hlobalne_masove_suspilstvo_iak_nova_forma_sotsialnoi_orhanizatsii.pdf?PHPSESSID=tsd9b65qntpgqif163nfgn00s0

25. Войтович Р. Мережеве суспільство як нова форма соціальної організації в умовах глобалізації. *Політичний менеджмент*. 2010. № 5. С. 3–18. URL : https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/voitovych_merezheve.pdf
26. Волковинська В. О. Концепт «суспільство споживання» у перспективі досліджень соціальності. *Філософсько-гуманітарні читання : Збірка наукових праць*. Дніпропетровськ, 2014. С. 138–143. URL : https://naukprostir.at.ua/publ/filosofija/socialna_filosofija/koncept_suspilstvo_spozhyvanni_a_u_perspektivi_doslidzhen_socialnosti/9-1-0-29
27. Герасіна Л. М. Глобальна конструкція політичної системи світу в умовах геополітичних зрушень сучасності. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Серія : Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2014. № 4. С. 140–151. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnyua_2014_4_18.
28. Гриценко О. Економічні й соціокультурні зміни на межі епох: виклики постіндустріального суспільства. *Empirio*. 2024. Т. 1, № 1. С. 4–10. URL : <https://ekmair.ukma.edu.ua/items/d3c3b8c9-df8c-4348-a13e-cea1668ba65d>
29. Городецький О. Глобальність як системна ознака інформаційного суспільства. *Політичний менеджмент*. 2011. № 6. С. 111–119. URL : https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/gorodetskyi_globalnist.pdf
30. Данилова Т. В. Зіткнення цивілізацій, або декілька слів про цивілізаційну парадигму С. Гантингтона. *Молодий вчений*. 2016. № 12. С. 207–210. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_12_51.
31. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Інформаційна війна у медіа просторі сучасного суспільства. *Вісник Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого*. Серія : Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2022. Том 3, № 54. С. 11–29. URL : <http://fil.nlu.edu.ua/article/view/265589>
32. Данилович К. Ю. Мондіалізм як теорія глобального розвитку: політологічна характеристика. *Трансформація політичних процесів у XXI столітті : матеріали IX Національного конвенту Міжнародної асоціації студентів політичної науки (м. Київ, 23-24 травня 2019 р.)*. / за загальною редакцією Конверського А. Є. та ін., Київ, 2019. С. 70–77.
33. Дашевська О. Новий світовий порядок: теоретичні концепції. *Evropský politický a právní diskurz*. 2015. Sv. 2, Vyd. 4. С. 59–64. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/evrpol_2015_2_4_10
34. Демешук А. В. Цивілізаційна теорія Арнольда Джозефа Тойнбі. URL : <https://kuprienko.info/demeshhuk-a-v-tsvilizatsijna-teoriya-arnol-da-dzhzefa-tojnbi/>
35. Добровольська А. Б. Постіндустріальні тенденції світового розвитку та їх вплив на політико-трансформаційні процеси транзитивних країн. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2015. Вип. 22(2). С. 61–73. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdau_2015_22%282%29_8
36. Кальницький Е. А. Концепція постіндустріального суспільства Деніела Белла як підґрунтя формування концепцій інформаційного суспільства. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Серія : Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2013. № 5. С. 137–142. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnyua_2013_5_18
37. Капустіна Н. Б. Мережеве суспільство: введення в концептуальні основи теорії М. Кастельса. *Правове життя сучасної України : у 3 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.)*. Одеса : Гельветика, 2020. Т. 1. С. 21–24. URL : <https://dspace.onua.edu.ua/items/bc3a2191-18dd-49aa-8531-79786fa02669>
38. Коваль М. Антиглобалізм: історія та передумови виникнення. *Вісник Львівського університету*. Серія : Філософсько-політологічні студії. 2018. Вип. 20. С. 155–161. URL : http://www.fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/20_2018/24.pdf
39. Ковтун О. Теорія залежності та її сучасне звучання. URL : <https://institutedd.org/blog/posts/teoriya-zaleznosti-i-yiyi-sucasne-zvucannya>

40. Кутуєв П. В. Андре Гундер Франк: від теорії залежності до теорії світ-системи. *Вісник НТУУ «КПІ». Серія : Політологія. Соціологія. Право.* 2019. №3(43). С. 8–14. URL : <https://visnyk-psp.kpi.ua/article/view/194964/195197>
41. Маласай Т. М. Дилема «глобалізм – альтерглобалізм» в контексті кризових тенденцій глобалізації. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Філософія, соціологія, політологія.* 2013. Т. 20, вип.. 23(1). С. 114–118. URL : <https://visnukpfs.dp.ua/index.php/PFS/article/view/464>
42. Макаренко Л. П. Еволюція форм та методів ведення інформаційної війни. *Науковий огляд.* 2014. Том 4, № 3. URL : <https://naukajournal.org/index.php/naukajournal/article/view/185/285#>
43. Малюк А. Глобалізація як процес виникнення інформаційного суспільства. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг.* 2015. № 4. С. 20–39. URL : <https://stmm.in.ua/archive/ukr/2015-4/4.pdf>
44. Малюк А. Концепція глобалізації К. Маркса: спроба теоретичної реконструкції. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг.* 2018. № 4. С. 157–178. URL : <https://stmm.in.ua/archive/ukr/2018-4/10.pdf>
45. Малюк А. К. Маркс про роль капіталізму в формуванні всесвітньо-історичних відносин. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг.* 2019. № 1. С. 73–91. URL : <https://stmm.in.ua/archive/ukr/2019-1/7.pdf>
46. Малюк А. Імперіалізм у Марксовій концепції глобалізації. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг.* 2019. № 3. С. 33–62. URL : <http://stmm.in.ua/archive/ukr/2019-3/4.pdf>
47. Марута Н. О., Маркова М. В. Інформаційно-психологічна війна як новий виклик сучасності. *Український вісник психоневрології.* 2015. Т. 23. Вип. 3. С. 21–28. URL : <https://uvnnpn.com.ua/upload/iblock/9c4/9c45403744e5f705dc1616c59ad481f8.pdf>
48. Міщенко А. Б. Новий світовий порядок: міжнародний дискурс. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти.* 2020. Вип. 6. С. 44–55. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/irtpa_2020_6_6
49. Мунтіян В. Глобалізація: витоки і перспективи. *Світ фінансів.* 2012. Вип. 2. С. 28–35. http://nbuv.gov.ua/UJRN/svitfin_2012_2_5
50. Ніколаєв Є. Світ-системний аналіз І. Уоллерстайна як сучасний методологічний підхід до аналізу розвитку світового господарства. *Людина і політика.* 2002. № 6. С. 121–132. URL : <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b0170383-4b6d-41cf-ac7f-c0a893d0e371/content>
51. Обушна Н. І. Модернізація – сучасний тренд розвитку суспільства. *Теорія та практика державного управління.* 2015. Вип. 3. С. 36–44. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2015_3_9
52. Олефір І. В. Генезис інформаційного суспільства. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Серія : Політологія.* 2018. № 1. С. 23–27. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKPI_soc_2018_1_6
53. Олійник О. М. Концептуалізація глобалізації: методологічний аспект. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії.* 2009. Вип. 38. С. 41–51. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpgvzdia_2009_38_6
54. Омельченко Ю. В. Масове суспільство як об'єкт соціально-філософських досліджень у XX столітті. *Культура народів Причорномор'я.* 1999. № 7. С. 193–196. URL : <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/94214>
55. Омельченко Ю. В. Масове суспільство у соціально-філософських концепціях кінця XIX – першої половини XX ст. *Гілея: науковий вісник.* 2013. № 72. С. 378–383. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2013_72_73
56. Петрухно Ю. Є. Інформаційне суспільство: поняття, основні складові, характеристика. *Вісник Одеського національного університету. Серія : Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство.* 2014. Том 19, вип. 1. С. 127–133. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_bbk_2014_19_1_14
57. Постол О. Альтерглобалізм як соціально-політичний феномен сучасності. *Освіта регіону.* 2012. № 2. С. 137–144. URL : <https://social-science.uu.edu.ua/article/801>

58. Радченко Л. М. Альтерглобалізм та антиглобалізм: сутність і вплив на розвиток глобалізації. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 22 : Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін*. 2018. Вип. 23. С. 80–84. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_022_2018_23_15
59. Пукіш Ю. Я. Порівняльний аналіз концепцій постіндустріального та інформаційного суспільств (Деніел Белл, Валерій Хмелько). *Наукові записки НаУКМА. Серія : Соціологічні науки*. 2003. Т. 21. С. 36–41. URL : <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9e0e34f6-1211-4094-aa03-f06af2381658/content>
60. Трофименко М. Сутність антиглобалістського руху. *Віче*. 2010. № 14. С. 26–29. URL : <https://veche.kiev.ua/journal/2113/>
61. Трофименко М. В. Антиглобалістський рух: ідеологія та джерела фінансування. *Гілея*. 2009. Вип. 19. С. 302–309. URL : https://repository.mu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/584/1/2009_antyglob_rukh.pdf
62. Самойлов О. Ф. Поняття глобалізації, її сутність та теоретичні підходи. *Проблеми міжнародних відносин*. 2015. Вип. 10-11. С. 125–141. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pmv_2015_10-11_12
63. Слюсаревський М. М. Маса як об'єкт соціально-психологічного пізнання: розпорошений стан і феномен сконцентрованості. *Проблеми політичної психології*. 2018. Вип. 7. С. 3–29. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/pppr_2018_7_3
64. Соловйова А. С. Масове суспільство при тоталітарному і демократичному політичних режимах: порівняльний аспект. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]. Серія : Політологія*. 2013. Т. 2012, Вип. 200. С. 73–77. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdupol_2013_212_200_16
65. Соловйова А., Сироватка А. Етапи розвитку концепцій суспільства споживання. *Acta de historia & politica: saeculum XXI*. 2019. Vol. 1. С. 50–57. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/ahps_2019_1_8
66. Шепелєв М. Політична система мондіалізму. *Політичний менеджмент*. 2008. № 5. С. 151–160. URL : https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/shepeliev_politychna.pdf
67. Шепелєв М. А. Концепції гегемонії у сучасній геополітичній науці. *Грані*. 2013. № 8. С. 71–77. URL : <https://core.ac.uk/download/pdf/268618777.pdf>
68. Черничко Т. В., Козик І. М. Концептуальні основи постіндустріального етапу розвитку економічної системи: теоретичні засади. *Економіка та суспільство*. 2021. № 26. URL : <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/322>
69. Шайгородський Ю. Глобалізація: неминучість концептуальних змін. *Політичний менеджмент*. 2012. № 3. С. 64–75. URL : https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/shaigorodskyi_globalizatsia.pdf
70. Шерстюк Н. В. Постмодерн як особлива ситуація в культурі. *Гілея. Серія : Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки*. 2012. Вип. 57(2). С. 408–412. URL : <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/13305/1/Шерстюк%20Н.В.%20Постмодерн%20як%20особлива%20ситуація%20в%20культурі.pdf>